

ALOJZY WACŁAWEK
*Spółeczna Rada Doradztwa Rolniczego
przy ODR Piotrowice*

KRAJOWA RADA DORADZTWA ROLNICZEGO PO DWÓCH LATACH DZIAŁALNOŚCI

Zmiany polityczno - gospodarcze jakie zaszły w 1990 roku miały wpływ na organizację doradztwa rolniczego.

W myśl zaleceń Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej na przełomie roku 1990/1991 utworzono Ośrodki Doradztwa Rolniczego jako jednostki budżetowe, na bazie Wojewódzkich Ośrodków Postępu Rolniczego, z wyłączeniem części produkcyjnej gospodarstw rolnych.

Dla powstałych ośrodków doradztwa rolniczego określono nowe statuty i regulaminy działania, w których sformułowano nowe zadania odpowiadające potrzebom gospodarki w nowych warunkach ekonomicznych. Jednocześnie dążąc do uspołecznienia doradztwa rolniczego zostały, po raz pierwszy w dziejach ośrodków, powołane przez wojewodów Społeczne Rady Doradztwa Rolniczego (SRDR) jako organ doradczo - opiniujący. Rada umożliwia i zapewnia wpływ rolników na realizację zadań doradczych, metod i form pracy służb doradztwa rolniczego. Rady społeczne tworzą głównie wyróżniający się rolnicy prowadzący gospodarstwa rolne na wysokim poziomie, otwarci na wdrażanie nowości rolniczych do praktyki, a także desygnowani przedstawiciele lokalnych organizacji związkowych i zawodowych rolników, administracji rolniczej i nauki. Uspołecznienie doradztwa rolniczego stało się zatem faktem, co z czasem potwierdziła praktyka.

Z inicjatywy MRiGŻ i we współpracy z duńskim Krajowym Centrum Doradztwa Rolniczego zorganizowano w listopadzie i grudniu 1991 r. tygodniowe seminaria wyjazdowe do Danii dla przewodniczących SRDR. W pierwszym seminarium wyjazdowym uczestniczyło 20 przewodniczących, w drugim 29. Celem seminarium było zapoznanie się z funkcjonowaniem duńskiego modelu doradztwa rolniczego i rozważenie możliwości adaptacji duńskich rozwiązań w warunkach polskich. Seminarium stworzyło również możliwość pierwszych

spotkań przewodniczących SRDR, wymiany uwag i konfrontacji tego co zaprezentowała strona duńska z polskimi doświadczeniami. Wykłady, dyskusje, ilustracje form duńskiego doradztwa rolniczego, zderzenie jego programowych założeń z praktyką, podczas odwiedzin w gospodarstwach duńskich rolników sprawiły, że uczestnicy seminarium pracując w grupach określili priorytetowe zadania, które winny być zaadaptowane w warunkach polskich. W rezultacie w grudniu 1991 roku sformułowano główny wniosek, że warunkiem osiągnięcia celu w systemie doradztwa rolniczego w Polsce jest współdziałanie wszystkich związków oraz organizacji społecznych i politycznych funkcjonujących w środowisku wiejskim. Skuteczne doradztwo rolnicze jako jeden z najważniejszych elementów rozwoju rolnictwa, nie może istnieć bez życzliwego poparcia wyżej wymienionych organizacji - jest to warunek niezbędny do realizacji dalej sformułowanych wniosków. Spośród siedmiu kolejnych wniosków dwa dotyczą konieczności powołania Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego, a mianowicie:

- „w celu reprezentowania interesów rolników wobec władz państwowych w zakresie doradztwa rolniczego należy utworzyć Krajową Radę Doradztwa Rolniczego (KRDR). Zadania i zakres działania winien określić statut Rady”.
- „przy udziale KRDR niezbędne jest opracowanie projektu prawnej regulacji działania instytucji doradczej oraz trybu wyłaniania, sposobu działania i zakresu kompetencji Społecznych Rad Doradztwa Rolniczego, a po konsultacji poddanie go procedurze legislacyjnej”.

Stanowisko to wraz z wnioskami przyjęte przez uczestników seminarium adresowano głównie do Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej i jednostek administracyjnych odpowiedzialnych za organizację doradztwa rolniczego w terenie. Przewodniczący SRDR, autorzy tego stanowiska, poddawali wnioski ocenie pozostałych członków rad społecznych, w poszczególnych województwach.

Do zagadnień dotyczących możliwości adaptacji rozwiązań duńskich w warunkach polskich powrócono na kolejnym seminarium dla przewodniczących SRDR w lutym 1992 r, zorganizowanym przez Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie w Poznaniu.

Uczestniczący w tym seminarium ówczesny wiceminister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej prof. dr hab. M. Stelmach zaprezentował reformę doradztwa w Polsce, polegającą między innymi na uspołecznieniu doradztwa rolniczego (Rada jako ogniwo decydujące, a nie tylko opiniujące), na określeniu struktury doradztwa, w którym rolnicy winni mieć autentyczną autonomię bez ingerencji państwa. Wskazał na konieczność powstania zawodowych organizacji rolników, odrodzenie spółdzielczości wiejskiej i konieczność powstania izb rolniczych, które winny być tworzone przez poszczególne związki i organizacje rolników.

Zaproszeni goście z Danii Pan Knud Simonsen z Duńskiego Centrum Doradztwa w Skejby oraz Pan John Ragland z Polsko-Amerykańskiego Programu Doradztwa zaprezentowali organizację doradztwa w Danii i Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Rezultatem wniosków i dyskusji nt. uspołecznienia doradztwa rolniczego, było utworzenie 12 lutego 1992 roku Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego (KRDR) w skład której weszli obligatoryjnie wszyscy przewodniczący SRDR.

Podczas spotkania dokonano wyboru 11-osobowego Prezydium KRDR. Funkcję przewodniczącego powierzono Pani Hance Skrzypczak ze SRDR, w województwie poznańskim. Zastępcami przewodniczącego zostali: Lech Karauda z woj. szczecińskiego i Tadeusz Haase z woj. gdańskiego. Funkcję sekretarza Rady powierzono Eugeniuszowi Żurańskiemu z woj. konińskiego. Członkami Prezydium KRDR zostali: Jan Ardanowski z woj. toruńskiego, Edward Dudek z woj. tarnowskiego, Wacław Krajewski z woj. łomżyńskiego, Grzegorz Kubacki z woj. piotrkowskiego, Wiesław Pielasa z woj. gorzowskiego, Janusz Przydrożny z woj. leszczyńskiego i Marian Wójciów z woj. wałbrzyskiego.

Powstanie Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego potwierdzone zostało Zarządzeniem nr 36 Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, z dnia 15 czerwca 1992 roku. W zarządzeniu tym określono że Rada (KRDR) jest organem doradczopiniującym Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, powołanym w celu pogłębienia procesu uspołecznienia doradztwa rolniczego. Jej zadaniem jest opiniowanie i doradzanie w sprawach: kierunków rozwoju systemu doradztwa rolniczego, priorytetów działalności doradczej, funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego i innych problemach przedstawionych przez Ministra, związanych z działalnością doradczą. W skład Rady wchodzi Przewodniczący Społecznych Rad Doradztwa Rolniczego, działających przy Ośrodkach Doradztwa Rolniczego w poszczególnych województwach. KRDR umiejscowiono przy Departamencie Nauki, Oświaty i Techniki Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

Kolejne zebranie Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego, odbyło się w dniach 9 i 10 listopada 1992 roku, w Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie w Brwinowie. Celem spotkania było skonsultowanie i zatwierdzenie przygotowanego wcześniej regulaminu KRDR, który określa szczegółowe zasady i tryb pracy Rady. Wysłuchano wówczas wystąpienia dr Johna Raglanda na temat współpracy Polsko-Amerykańskiego Programu Doradztwa ze Społecznymi Radami Doradztwa Rolniczego. Amerykańscy doradcy szczegółowo zaprezentowali także realizację programów Klubów 4-H.

W wyniku dwudniowych dyskusji przyjęto kierunki pracy KRDR na 1993 rok, w tym założenia programowe dla SRDR, w województwach. Zaaprobowano też postanowienia Rady dyrektorów ODR o podziale kraju, w zakresie doradztwa

na 7 makroregionów, w których wiodącą rolę spełniają ODR w: Gdańsku, Koszalinie, Poznaniu, Wrocławiu, Przemyśle, Rzeszowie i Łodzi. Poszczególne makroregiony reprezentowane są przez członków Prezydium Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego.

Podczas zebrania Rady, poseł J. Maksymiuk zaprezentował kolejny poselski projekt Ustawy o Izbach Rolniczych. Ocena tego dokumentu była bardzo krytyczna, wobec próby włączenia Ośrodków Doradztwa Rolniczego do izb rolniczych, co równałoby się z ich likwidacją i zaprzepaszczeniem dorobku w zakresie doradztwa w Polsce. Wystąpienie posła J. Maksymiuka poprzedzone zostało wprowadzeniem prof. Okuniewskiego (byłego Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej) o idei izb rolniczych w Polsce. Wysłuchano też informacji przedstawiciela Funduszu Restrukturyzacji i Oddłużenia Rolnictwa nt. roli Funduszu w odłużaniu rolnictwa.

Kolejnym spotkaniem ciekawym i pożytecznym dla praktycznego działania Społecznych Rad Doradztwa Rolniczego i samej KRDR, było 4-dniowe seminarium w Mąchocicach k/Kielce zorganizowane przez Polsko-Amerykański Program Doradztwa oraz Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w porozumieniu z Prezydium KRDR.

Podczas tego seminarium organizatorzy zapoznali uczestników z doświadczeniami Rad Społecznych w doradztwie amerykańskim, rolą członka Rady Doradztwa Rolniczego, funkcjonowaniem Rad Doradztwa na szczeblu lokalnym i krajowym, zasadami określania celów działania i hierarchią ważności, tworzeniem budżetu KRDR i finansowaniem jej działań. Omówiono problemy polskiego doradztwa rolniczego na przykładzie działań SRDR przy ODR w Piotrowicach (legnickie), Świdnicy (wałbrzyskie) i w Siedlcach.

Tematyka tego seminarium, w kontekście prezentacji doświadczeń amerykańskiego doradztwa rolniczego, poparta została udziałem i wypowiedziami osób zajmujących się tymi zagadnieniami na codzień w poszczególnych stanach USA. Uczestnicy seminarium, podzieleni na grupy wzięli udział w metodycznych ćwiczeniach, pozwalających im rozwiązać określone problemy.

Całość tych zajęć zamknęła się oceną profesora dr hab. Zygmunta J. Przychodzenia z SGGW w Warszawie. Uczestnikom seminarium wręczono dyplomy sygnowane przez Polsko-Amerykański Program Doradztwa i Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie.

Ważną kwestią było podkreślenie konieczności przekazywania informacji w zakresie działania rad doradztwa (KRDR i SRDR) np. w postaci Biuletynu Informacyjnego KRDR. Kwestia ta w części została już rozwiązana. Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie w Poznaniu wydało broszurę zawierającą

pełny zestaw materiałów z wyżej opisanej konferencji, w tym także wypracowane wnioski dotyczące najistotniejszych problemów polskiego rolnictwa, priorytetowych kierunków pracy ODR oraz najpilniejsze zadania dla KRDR.

Wnioskiem o szczególnym znaczeniu dla SRDR, skierowanym do Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, w postaci stanowiska KRDR była propozycja udziału KRDR w opiniowaniu projektów Ustawy o Izbach Rolniczych, a także w określeniu miejsca ODR w przygotowywanych rozwiązaniach.

Prezydium Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego i część członków Rady wzięło również udział w spotkaniach dyrektorów ODR, które miały miejsce w poszczególnych makroregionach. Spotkanie takie między innymi odbyło się 11 i 12 lutego 1993 roku w Makroregionie Południowo-Zachodniego w Polanicy Zdroju. Tematem spotkania były: informacja rynkowa w pracy doradczej, współpraca ODR ze szkołami rolniczymi i Społecznymi Radami Doradztwa Rolniczego, doskonalenie zawodowe doradców w zakresie ekonomiki, agroturyzm i zadania zlecone ODR przez Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

Prezydium Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego odbyło kilka spotkań w Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, w Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie w Brwinowie i w Poznaniu. Przedmiotem obrad Prezydium było rozwiązywanie doraźnych problemów uspołeczniania doradztwa rolniczego.

Na kolejnym, wyjazdowym posiedzeniu dnia 2 sierpnia 1993 w WODR we Wrocławiu, Prezydium KRDR spotkało się z przedstawicielami Sekcji Pracowników ODR Związku Zawodowego „Solidarność”. Tematem spotkania była „Sytuacja Polskiego Doradztwa Rolniczego”. W posiedzeniu wzięli udział dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Postępu MRiGŻ Pan Olgierd Czeczott, z-ca dyrektora Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie w Poznaniu Pan Edward Matuszak, dyrektorzy ODR we Wrocławiu, Minikowie i Ostrołęce. Wynikiem posiedzenia było sformułowanie wniosku o konieczności ustawowego uregulowania statutu państwowego lub publicznego doradztwa rolniczego. Dla realizacji tego wniosku powołano zespół z udziałem członków Prezydium KRDR.

Podczas kolejnego dwudniowego zebrania KRDR w grudniu 1993 roku, w Brwinowie, oceniano działalność Rady i jej Prezydium, a także koordynację rozwoju doradztwa rolniczego w Polsce, dalszą współpracę z Polsko-Amerykańskim Programem Doradztwa, system informacji i rolę doradztwa w procesie przemian w rolnictwie. Jak bumerang powróciła sprawa izb rolniczych oraz prawnych uregulowań doradztwa rolniczego.

Rok 1994 obfitował w działania KRDR. Członkowie KRDR i Prezydium Rady wzięli udział w spotkaniach w makroregionach. W Jeleniej Górze, tematem spotkania było tworzenie rejonowych rad doradztwa, a także sprawa przekazy-

wania środków na zadania zlecone z MRiGŻ do ODR. Ponadto zaprezentowano, w programie telewizji regionalnej pt. „Za miedzą....”, dokonania Ośrodków Doradztwa Rolniczego i Społecznych Rad Doradztwa Rolniczego z makroregionu Południo-Zachodniego, a więc z województw: wrocławskiego, częstochowskiego, katowickiego, jeleniogórskiego, legnickiego, opolskiego i wałbrzyskiego.

Podczas zebrania KRDR 15 i 16 września 1994, roku w CDiEwR w Brwinowie, zajmowano się współdziałaniem KRDR z Ministerstwem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, współdziałaniem SRDR z jednostkami badawczo-rozwojowymi resortu rolnictwa. Omówiono sytuację SRDR po wyborach samorządowych, rolę i zadania członka SRDR i funkcjonowanie Rejonowych Rad Doradztwa Rolniczego. Wobec różnego okresu kadencyjności poszczególnych Rad w województwach i faktu iż 4-letnia kadencja KRDR trwa do połowy 1996 roku, zgłoszono dezyderat, zaaprobowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, o wydłużeniu kadencji SRDR, przy poszczególnych ODR, do końca 1996 roku. Okres ten, zdaniem KRDR, winien być wykorzystany na umocnienie Rejonowych Rad Doradztwa Rolniczego, tam gdzie one już istnieją, bądź ich powołanie w tych województwach gdzie jeszcze nie funkcjonują. Z tego gremium w przyszłości rekrutować się winna większość kandydatów do SRDR szczebla wojewódzkiego.

Kolejnym udziałem KRDR w określaniu celów doradztwa i jego struktury organizacyjnej w procesie modernizacji wsi i rolnictwa, były wystąpienia członków KRDR, 28 września 1994 roku w Marszewie, na seminariu dyrektorów ODR, z udziałem W-ce Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Pani prof. Katarzyny Duczkowskiej-Małysz i W-ce Departamentu Nauki, Oświaty i Techniki MRiGŻ mgr inż. Eugeniusza Chyłka. Pani Wiceminister zaprezentowała zadania doradztwa rolniczego w procesie dynamizowania rozwoju obszarów wiejskich, oraz konieczność pilnego prawnego uregulowania statusu doradztwa rolniczego, a co za tym idzie umocnienie ODR jako przyszłych partnerów izb rolniczych. Problem ten wywołał duże zainteresowanie uczestników seminarium i członków KRDR. W założeniach do ustawy o doradztwie rolniczym, przewiduje się między innymi powołanie w MRiGŻ Departamentu lub Biura ds. Doradztwa Rolniczego oraz nadanie ODR osobowości prawnej i samodzielności finansowej.

Po ponad dwuletniej działalności Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego, można stwierdzić, że kierunek uspołecznienia doradztwa rolniczego w Polsce jest słuszny. Wprawdzie trzeba jeszcze wiele zrobić, by dorównać doświadczeniom duńskim, niemieckim, francuskim czy amerykańskim. Wiele z tych doświadczeń można i jest adaptowanych do warunków polskiego rolnictwa zwłaszcza w okresie transformacji i dostosowywania polskiego rolnictwa do struktur europejskich. Zmiany w systemie działania ODR są już dziś zauważalne, ODR

roku 1994 to już nie te WOPR z roku 1989. Potwierdzają to sami rolnicy, odbiorcy doradztwa, poprzez ich udział i konkretne miejsce w systemie doradztwa. Dowodem tego są także działania terenowych rad doradztwa, szczególnie wojewódzkiego i rejonowego, które mają już autetyczny wpływ na zakres działania poszczególnych Ośrodków Doradztwa Rolniczego.